

BERIGT

VAN EENIGE

LIEFDADIGE WERKZAAMHEDEN,

te *Amsterdam*, te *Suriname*, in *Syrië* enz.

EERBIEDIG OPGEDRAGEN AAN

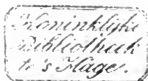
H. M. de Koningin der Nederlanden,

DOOR

Mejufvrouw A. A. BERGENDAHL.

AMSTERDAM,
G. VAN TYEN EN ZONEN.
1865.

INHOUD.

De volgende berigten worden door de Schrijfster beleefdelijk aangeboden, ten eerste aan de geachte Inteekenaren op het Jaarboekje „Christelijke Weldadigheid," *opgedragen aan H. M. de Koningin, en uitgegeven ten voordeele van de Vereeniging tot ondersteuning van Hulpbehoevenden onder H. D. bescherming en andere liefdadige doeleinden, doch thans, volgens vroeger gedane kennisgeving en nadere verklaring in de volgende bladzijden, vervangen wordende door deze min kostbare mededeelingen, in de levendige hope en met den vurigen wensch, dat door weldenkende stad- en landgenooten, evenzeer tot een goed doel, eene geldelijke bijdrage liefderijk zal worden verstrekt; ook wanneer de aanvrage er toe niet geschiedt in den vorm van een uitvoerig en kostbaar bewerkt* boekdeel, *maar op de bescheidene en onkostbare wijze van een* berigt;

inzonderheid met het doel, om ter gelegenheid van het vijf-en-twintigjarig *bestaan der* Vereeniging tot ondersteuning van Hulpbehoevenden, *het fonds daarvan en de armen daarvoor werkzaam, eene bijzondere, en mogt het zijn voortdurend meer krachtdadige hulpe te verstrekken; — verder aan alle bekende en onbekende weldadigen.*

Mogten zij deze berigten met eene belangstellende lezing verwaardigen, en de Allerhoogste daarover Zijnen onmisbaren zegen verleenen!

A. A. B.

AMSTERDAM,

4 December 1864.

HET JAARBOEKJE

„CHRISTELIJKE WELDADIGHEID,"

OPGEDRAGEN AAN

H. M. DE KONINGIN DER NEDERLANDEN,

EN UITGEGEVEN TEN VOORDEELE DER

VEREENIGING TE AMSTERDAM, TOT ONDERSTEUNING VAN HULPBEHOEVENDEN, ENZ.

Voldoet de ondergeteekende op nieuw en volgaarne weder aan de vrijwillig op zich genomene verpligting, om eenige mededeeling te doen omtrent de liefdadige werkzaamheden, waarin zij regtstreeks of zijdelings mag deel nemen: zoo vermeent zij wel het eerst melding te mogen maken van het Jaarboekje, dat onder bovengenoemden titel, of wel onder dien van „*Album*," als ook de allereerste uitgave, onder dien van „*Souvenir*," zeven uitgaven mogt beleven, doch thans, uit overwegende redenen, vervangen wordt door een eenvoudig *berigt* der liefdadige werkzaamheden. Die redenen werden uiteengezet in eene circulaire, welke den geachten inteekenaren op genoemd boekje werd aangeboden, en tot zekerheid van de goede bezorging, met duidelijke adressen per post verzonden. Daar het evenwel zoude kunnen zijn, dat deze of gene ze niet heeft ontvangen, of er geen acht op geslagen heeft, vermeen ik ze hier niet ten onpas in haar geheel te mogen opnemen.

1

VIJF-EN-TWINTIG-JARIG BESTAAN

DER

Vereeniging tot ondersteuning van Hulpbehoevenden, onder bescherming van H. M. de Koningin, *te* Amsterdam.

Het is met niet gering gevoel van dankbaarheid jegens God en menschen, dat het Bestuur der Vereeniging voornoemd, de hope koestert, van in het volgende jaar te mogen herdenken het bestaan dezer Vereeniging gedurende het vierde van eene eeuw.

Inzonderheid de ondergeteekende, die, aan de zijde harer ouders, de oprigting en voortzetting niet alleen met belangstelling gadesloeg, maar in toenemende mate het levendigste aandeel daarin mogt nemen, is het beleven van het vijf-en-twintig-jarig bestaan eene oorzaak van dankbare vreugde, en zullen de met hare werkzaamheden bekende Leden en Begunstigers dezer Vereeniging zich ook wel niet verwonderen, dat zij volgaarne deze gelegenheid te baat neemt, om de belangstelling en hulpbetooning in deze bij vernieuwing op te wekken. Zij wil dit echter thans niet door aanvrage om nieuwe bijdragen, maar om door de verkregene meer regtstreeks en tot meer voordeel zoo voor de kas als de armen te kunnen aanwenden, inzonderheid den laatsten ter gelegenheid van het feestjaar eene *bijzondere ondersteuning* uit te reiken.

Het is daarom, dat de ondergeteekende zich door deze wendt tot de geachte *Inteekenaren* op het *Jaarboekje*, dat onder hare Redactie reeds zeven jaren mogt verschijnen en à *ƒ* 3.— den Inteekenaren bezorgd werd. Ofschoon nu de kosten der bewerking door de opbrengst geheel werden gedekt, ja een overschot van omstreeks *ƒ* 1000.— heeft opgeleverd, zoo moest toch een groot gedeelte der ontvangst aan papier, druk en inbinding worden uitbetaald, hetgeen ook vermeerderde, daar, door de duurte van het katoen, ook de prijzen van grondstoffen werden verhoogd, en juist ook door die duurte de Vereeniging te grooter behoefte heeft aan meerdere gelden, om den armen eenig naaiwerk en ook bedeeling in kleederen te kunnen uitreiken.

Het is dus uit overweging van een en ander, dat de ondergeteekende bij deze de bescheidene vraag rigt aan de Inteekenaren op haar Jaarboekje, *om in het vervolg over het bedrag hunner bijdragen* (die van UEd. groot *f*   ) te mogen beschikken, *zonder aanbieding van een boekdeel, alleen een eenvoudig berigt of verslag onzer liefdadige werkzaamheden*, om alzoo die bijdrage *geheel* te kunnen doen strekken ten voordeele van de Vereeniging en de armen voornoemd, inzonderheid ter gelegenheid van het aanstaande *vijf-en-twintig-jarig bestaan* daarvan. Te meer vrijmoedigheid vindt de ondergeteekende tot dit vriendelijke verzoek, daar zij overtuigd is, dat de weldenkende Inteekenaren op genoemd boekje zulks doen, geenszins om het bezit van een net boekje, maar veel meer om het doel daarvan te bevorderen.

Ook kan zij niet ontveinzen, dat het veelzijdige en toenemende harer regtstreeksche bemoeijingen met allerlei armen, het haar bezwaarlijk maakt, om, hoe gaarne ook, zich met litterarischen arbeid bezig te houden.

Zeer aangenaam zal het haar dus zijn, om na de zeven-jarige pogingen in deze, waarbij zij gaarne erkent, veel belangstelling, genoegen, ja ongedachte eerbewijzen van H. M. de Koningin te hebben ondervonden, echter voor het vervolg de opbrengst meer regtstreeks ten voordeele van het doel te kunnen aanwenden.

Ten einde niet meer dan volstrekt noodige moeite te geven, zal men, na de toezending der circulaire, in 8 of 14 dagen geen *weigerend* antwoord ontvangende, zulks als toestemmend beschouwen, ten zij men daarenboven zoo vriendelijk mogt willen zijn ingesloten billet ingevuld en franco terug te zenden.

Met opregte erkentelijkheid, minzame aanbeveling en ware heilbede,

UEd. D.w. Dienaresse

A. A. BERGENDAHL,

Secretaresse en Mede-Bestuurderesse der Vereeniging voornoemd.

AMSTERDAM, 15 Augustus 1864.

N. Z. Voorburgwal, L 506.

Bij de lezing hiervan zal men wel bemerken, dat bij het *niet* ontvangen van een *weigerend* antwoord, men dit als *toestemmend* zoude beschouwen. Intusschen mogt ik ook onderscheidene welwillende Inschrijvingen ontvangen, en wel niet minder dan het

getal van bepaalde opzeggingen. Hoogst aangenaam was mij die ervaring, en van harte hoop ik dat de uitkomst, namelijk bij het ophalen der contributiën, onze verwachting niet moge beschamen.

Omtrent de alzoo ten minste voorloopige staking eener kostbare boekuitgave, geloof ik niet vele verontschuldigingen behoeven te maken. Immers een ieder, die met de daaraan verbondene moeijelijkheden eenigermate bekend is, zal wel gereedelijk toestemmen, dat het even bezwaarlijk is, om op den duur tot den inhoud genoegzame letterkundige bijdragen te verkrijgen van hen, wier naam en faam een gereeden aftrek bij het publiek waarborgen, als om bij een inhoud van minder gevierde namen, zooveel belangstelling te verkrijgen en te behouden, dat, na aftrek der kosten, een bevredigend overschot aan het liefdadige doel overblijft. Wel is het waar, dat velen hunne bijdragen verstrekken uitsluitend met het oog op het goede doel; maar het is dan ook in de hoop, van deze te mogen *behouden*, dat ik mij veroorloove deze wijziging voor te stellen. Mogt zij *gunstig* worden opgenomen, dan zal ik ook zulks beschouwen als eene *goede* uitkomst van een veeljarigen arbeid, waarbij ik steeds veel welwillendheid, hulpe en liefelijke ervaringen mogt ondervinden. Immers bij de aanvrage tot deelneming, mogt ik voldoende inschrijvingen erlangen, om de uitgave mogelijk te maken. H. M. de Koningin vereerde dezelve, door de opdragt er van gunstig aan te nemen, en meermalen aan mij persoonlijk, in eervolle en kostbare cadeaux, de bewijzen van H. D. belangstelling te doen toekomen. Van de liefdadige inrigtingen werden de berigten omtrent de werkzaamheden gedrukt en verspreid, zonder eenige kosten ten hunnen laste, en ontvingen zij jaarlijks eene mindere of meerdere ondersteuning, terwijl van de overgeblevene exemplaren een aantal mogten dienen als gewenschte prijzen in onderscheidene verlotingen; of ook aanvragen om geschenken in godsdienstige leesgezelschappen mede werden beantwoord en opregte dankbetuigingen voor ontvangen. Mag ik alzoo vertrouwen, dat dit liefdewerk niet zonder Hooger zegen en vruchtaanbrenging werd verrigt, zoo hoop ik ook, dat nog in het vervolg de inhoud dier boeken (steeds geschreven in een geest van geloof en liefde, ja niet het minst van opwekkingen tot betooning daarvan aan lijdende medemenschen) moge dienstbaar blijven, om vele liefderijke lezers op te wekken of te versterken tot milde en duurzame hulpbetooning, inzonderheid

voor die inrigtingen, tot welker bevoordeeling zij werden vervaardigd en uitgegeven.

Opregten dank zij toegebragt aan allen, inzonderheid aan H. M. de Koningin, de inzenders van bijdragen tot den inhoud, en den geachten inteekenaren voor hunne liefderijke hulpe. Moge de Heer hen zulks in genade rijkelijk vergelden! en moge verder ook, bij eene wijziging van den inhoud en vorm, geenszins hunne belangstelling verminderen, noch hunne milde ondersteuning verflaauwen! inzonderheid bij het aanstaand vijf-en-twintig-jarig bestaan der

VEREENIGING TOT ONDERSTEUNING VAN HULPBEHOEVENDEN,

ONDER BESCHERMING VAN

H. M. DE KONINGIN.

Deze Vereeniging werd opgerigt in het jaar 1840, en stelde zich ten doel, om huisgezinnen, die nog niet tot de diepste armoede waren vervallen, door tijdige hulpe zooveel mogelijk daarvoor te bewaren. Hiertoe stelde men zich met dezulken, die door geachte personen werden aanbevolen, welke daarbij eene contributie van *f* 10.— 's jaars verstrekten, in aanraking, inzonderheid met de moeders of weduwen, om deze wekelijks eenig naai- en breiwerk te verstrekken, en verder met raad en daad omtrent het voortkomen der kinderen behulpzaam te zijn; ook geneeskundige hulpe te verstrekken, wanneer zij deze van geene andere inrigting konden verkrijgen; tevens van tijd tot tijd van eenige meest benoodigde kleederen te voorzien. De door hun naai- en breiwerk vervaardigde goederen (waarvoor steeds een behoorlijk werkloon werd verleend) trachtte men tegen den inkoopsprijs te verkoopen, en de overblijvende 's winters, à *f* 1.— het lot, te verloten. Aanvankelijk mogt men met den verkoop tamelijk wel slagen, inzonderheid door het verkrijgen van leverantiën, bij het plaats hebben van de algemeene collecten voor de stads armen, aan de commissiën voor de noodlijdenden door cholera, brand of watersnood, als wanneer het ons steeds aangenaam was, dat de directiën ook deze Vereeniging

indachtig waren, en met de levering van gemaakte kleederen begunstigden. Dit toch had te hoogere waarde, wijl de daarbij benoodigde kleederen bestonden uit die eenvoudige soorten, welke de behoeftigen het meest en best vervaardigen konden. Immers het door partikulieren voor eigen gebruik bestelde werk, was steeds van zoo fijne gehalte, dat de zeer nette bewerking slechts door enkele naaisters kon worden verrigt, terwijl ook deze doorgaans zelve genoeg werk konden krijgen zonder de Vereeniging, en alzoo niet in de termen vielen, die men voorstelde te helpen. Immers de ijverige huismoeder, die bij het beheer harer huishouding eenig eenvoudig werk konde en wilde doen, was zulks van het meeste nut, en ook het beoogde doel der Vereeniging. Intusschen stapelde niet alleen de voorraad der gemaakte goederen grootelijks op; maar vereischte vele gelden, om daarmede onafgebroken te kunnen voortgaan. Dat het verkrijgen van dezen moeijelijkheden opleverde, laat zich gereedelijk denken. Ook dat de inzigten omtrent de administratie en wijze van handelen bij het intusschen vrij talrijk geworden Bestuur grootelijks uiteen liepen; ja zoo zeer, dat, na eenigen tijd, eene scheiding tusschen hen het beste geacht werd, om in vrede en met genoegen werkzaam te kunnen zijn. Zulks had plaats, naar ik meen, in 1842, en deze Vereeniging hernam haar eersten en bovengenoemden naam, terwijl de andere den later ingevoerden van „*Hulpbetoon aan eerlijke en vlijtige armoede*" behield. Het was ook onder dezen naam, dat zich reeds in onderscheidene andere steden van ons vaderland dergelijke Vereenigingen gevormd hadden, en, naar wij vertrouwen, met zegen werkzaam waren en bleven.

Intusschen veroorzaakte die scheiding geene geringe bezwaren aan onze Vereeniging, daar men nu weder met weinige Leden, zoo voor het Bestuur als tot de contributiën, van nieuws moest beginnen, terwijl de geheele kas aan „*Hulpbetoon*" verbleef, en alleen aan de Leden van die behoeftigen, die steeds onder het patronaat van de oprigters (den Heer BERGENDAHL en Echtgenoot) waren verbleven, aangevraagd werden, of zij begeerden dat deze bij hen bleven, of bij „*Hulpbetoon*" overgeplaatst werden. Het meerendeel stemde voor het eerste; doch daardoor verkreeg men wel terstond een aantal armen, maar geene bijdragende Leden met contributiën, alleen tot stijving der kas. Doch het vertrouwen op den zegen

des Allerhoogsten, bij een werk, dat alleen ten doel had ware hulpe, en wel op de meest *eenvoudige* wijze, zonder eenig eigenbelang, ja onder omstandigheden, die andere eigene belangen met tegenspoed bedreigden, werd niet beschaamd. Wel is waar, dat men met vele zorgen en bezwaren te worstelen had; doch zij vonden ook tegenwigt in verblijdende gebeurtenissen, waaronder behoorde, dat weldra H. M. de Koningin de aanvraag om H. D. bijzondere bescherming goedgunstig aannam, de jaarlijksche verloting met een vorstelijk cadeau ondersteunde, telken jare eene commissie der dames ontving en met belangstelling de werkzaamheden gadesloeg. Ook eene leening van *f* 250,00, met rentebetaling, werd volteekend, doch is nu reeds geheel voldaan, en de beschenkingen van eenige aandeelen à *f* 50.— dekten de kosten der rentebetaling voor het grootste deel. Ook de uitgave van een boekwerk, verzameld door schrijfster dezes, werd eene bron van voordeel voor de zaak, en mogt, zoo bij H. M. de Koningin, het Vorstelijk Huis en anderen, belangstelling ondervinden. Mogt zich die belangstelling thans bij vernieuwing openbaren, nu men in de helft van het volgende jaar het vijf-en-twintig-jarig bestaan hoopt te herdenken. Immers inzonderheid in de laatste jaren heeft het Bestuur groote zorg ondervonden bij de duurte van het katoen, door den oorlog in *Amerika.* Daardoor toch was het met den besten wil onmogelijk de uitreiking van werk voort te zetten, en men trachtte er in te gemoet te komen, door meerdere uitdeeling in geld. Hierdoor heeft de kas der Vereeniging eene uitgave van *f* 300 à *f* 400 meer dan in andere jaren zich moeten getroosten, hetgeen van het kleine fonds, en dat grootendeels bestaat in gemaakte goederen, geene geringe zaak is, en ziet het zich nu ook verstoken van de gelegenheid, om bij het aanstaand herinnerings-jaar, uit eigene middelen, eenige bijzondere uitdeeling, veelmin iets dat naar eene feestviering in het minste gelijkt, te kunnen houden. Het is uit dien hoofde, dat ik thans deze verandering van een jaarlijksch boekdeel in een eenvoudig berigt beproef, met den hartelijken wensch, dat zulks de goedkeuring van vele weldenkenden moge wegdragen; en niet alleen de geachte Inteekenaren op het Jaarboekje tot voortdurende bijdragen, maar ook anderen opwekken, om door inschrijvingen van *f* 3.— of meer, belangstelling en hulpe te betoonen. Immers om aan ruim honderd behoeftige gezinnen, waarvan onder-

scheidene 25, 20 of 15 jaren aan de Vereeniging op loffelijke wijze werkzaam waren, zoowel voortdurend als eenige bijzondere, hulpe te verstrekken; ja, wanneer men daartoe ook slechts *f* 10.— voor elk gezin zoude willen aanwenden, dan ware zulks reeds *f* 1000.—, en dat bijeen te verzamelen in eenen tijd, waarin zoovele inrigtingen om het luidst om hulpe roepen, is waarlijk geene kleinigheid. Alleen Hooger invloed op liefderijke harten vermag zulks te doen. Het is ook de vaste overtuiging daarvan, dat mij de vrijmoedigheid doet vinden, om thans sedert 10 jaren, in het belang dezer en andere liefdadige pogingen, de pen op te vatten. Immers wanneer ik den gunstigen uitslag eener aanvraag om hulpe, moet toeschrijven aan den indruk van welsprekende woorden, treffende verhalen en roerende voorstellen, dan zoude ik het niet wagen een enkel woord te schrijven, ten volle overtuigd van geene uitstekende gave daartoe te bezitten, en alzoo, bij het niet slagen, de oorzaak aan eigene onbekwaamheid te moeten toeschrijven. Neen! nimmer heb ik ooit er aan gedacht eenige letterkundige bekwaamheid te bezitten, noch beproefd ze te verkrijgen. De regtstreeksche arbeid met en voor de armen, nam al mijn beschikbaren tijd in, en wat ik immer dacht, schreef en dichtte, was in en tot hun belang. Dat dit dus steeds van den meest eenvoudigen aard kon zijn, moge niemand verwonderen, maar veeleer de overtuiging geven, dat wanneer nu en dan aan mijne pogingen een ongedachten gunstigen uitslag ten deel mogt vallen, zulks geenszins aan mijne verdienste, maar alleen aan den Goddelijken zegen, den nood der belanghebbenden en den goeden wil der bijdragers moet toegeschreven worden. Maar dat dan ook die overtuiging ter opwekking zij, om bij *voortduring milde* hulpe te verleenen. Immers waar de Allerhoogste Zelf eene zaak met Zijnen zegen verwaardigt, daar mag en moet men toch aannemen, dat die zaak ook het vertrouwen van weldenkenden niet onwaardig is. Ook waar de nood van ongelukkige enkele personen, die daarmede meer dan anderen van nabij bekend zijn, dringt om hulpe aan te vragen, daar mag toch de van ouds bekende Nederlandsche, en inzonderheid de Christelijke weldadigheid, niet achterwege blijven, te meer wanneer door het Vorstelijke Huis van Oranje daartoe zoo milde als eervolle voorbeelden worden gegeven.

En wat zal ik hier nu meer bijvoegen? Zal ik opsommen en mededeelen ettelijke drooge cijfers, die zoo weinig aanduiden de

meest belangrijke hulpe, namelijk die van raad en bestuur omtrent voorname aangelegenheden der behoeftigen, den zedelijken invloed tot het goede, het plaatsen van kinderen op scholen, het aanbevelen in geschikte diensten enz., het uitreiken van geschriften, en den goeden invloed, die den vertrouwden omgang van den minmet den meer-gegoede kan uitwerken? Neen! men vergeve mij, zoo het bovenstaande niet beantwoordt aan den eigenlijken vorm van een „Verslag." Dit was toch ook mijne bedoeling niet. Immers het zoo herhaaldelijk schrijven daarvan, als in de laatste tien jaren door mij werd gedaan, maakte voor mij zelve eenige verscheidenheid even wenschelijk, als voor de lezers zelven. Mogt men nu nog bijzonderheden wenschen te vernemen, dan zal het ons steeds aangenaam zijn die te verstrekken. De Heeren Leden van het Bestuur zijn: G. K. BERGENDAHL, L. C. LENTZ, H. KERKHOFF, J. H. ROELOFSZ en J. C. BERGENDAHL, terwijl twaalf dames, onder Presidium van Mevrouw A. W. ROELOFSZ, geb. BRUGGEMEIJER, zich met der armen aangelegenheden belasten. Ik meen alzoo thans te mogen besluiten, met opregten dank toe te brengen aan allen, die regtstreeks of zijdelings hebben bijgedragen, om deze inrigting bijna vijf-en-twintig jaren te onderhouden. In de eerste plaats die Bestuurs-leden, die dien geheelen of korteren tijd haar hebben voorgestaan. De beminde Koningin, voor H.D. vorstelijke bescherming, milde hulpe; bemoedigende toespraak en aan mij vereerde eervolle onderscheidingen. Ook de bijdragende Leden voor hunne contributiën en bewijzen van vertrouwen; bij de deelneming in de jaarlijksche verloting ondervonden. Mede de Directie van de Amsterdamsche Pijp-Gaz-Fabriek, voor de kosteloos verstrekte cokes, ter verwarming der lokalen en uitdeeling aan deze en gene der behoeftigen, die ze noodig hadden en gebruiken konden. Ook den H.H. Geneesheeren, die bij enkele gevallen hunne belanglooze hulpe verleenden, zij hartelijken dank toegebragt; inzonderheid aan hem, die thans zijne praktijk heeft nedergelegd, doch bijna van de oprigting af, der Vereeniging hoogst belangrijke hulpe heeft verleend. Moge de herinnering daarvan hem steeds tot eene streelende voldoening zijn! Dat zijne plaats wèl worde vervuld, en de daartoe gedane tooezegging, wanneer noodig, worden bewaarheid!

En nu zij deze zaak verder den zegen des Allerhoogsten en den

goeden wil van alle belangstellenden hartelijk aanbevolen. Mogt het zijn, dat na jaren van veel zorg en inspanning, men thans jaren van meerdere ruimte en grootere hulpbetooning te gemoet ging, en ook dit nederig woord daartoe dienstbaar gemaakt worde, mij tot vreugde, ongelukkigen ten zegen, maar bovenal Hem ter eer, die ons de armen, als Zijne broederen, heeft aanbevolen!

A. A. BERGENDAHL,
Secretaresse.

DE BEWAARSCHOOL
in de 1ste Weteringdwarsstraat.

Deze school werd opgerigt met het doel, om kinderen onder de drie jaren te verplegen; doch daar dit getal niet zeer groot was, besloot men weldra ook oudere kinderen, gelijk op de gewone bewaarscholen, op te nemen. Daarin mogt men ook gunstig slagen, zoodat alle ruimte geheel bezet werd, en er ook des Zondags, tot Zondagscholen, en getrouw gebruik van werd gemaakt.

Het was evenwel zeer aangenaam, dat het voorbeeld tot eene zoodanige school, nl. voor zeer jonge of wiege-kinderen, ook elders navolging mogt vinden, namelijk te *Rotterdam*, te *Brussel* en elders, ook alhier onder de Israëlieten. Deze allen werden ons bijzonder bekend, wijl men, bij de oprigting, omtrent de wijze van behandeling zich tot ons om inlichtingen vervoegde.

Intusschen op hoe kleine schaal ook deze school werd aangelegd en onderhouden, toch zijn de inkomsten er voor zoo gering, dat eene vermeerdering van bijdragen hoogst wenschelijk is, ook met het oog op het vijf-en-twintig-jarig bestaan der Vereeniging, als wanneer men de kleinen op de school — die ook door den invloed der Vereeniging is ontstaan — gaarne eenige vreugde zoude willen verschaffen. Doch ook tot de voortdurende kosten van onderhoud, zijn meerdere bijdragen hoog noodig. Mogten vele weldenkenden zich daartoe opgewekt gevoelen, voorzeker hunne hulpe ware wèl besteed. Immers zulke kleine kinderen, wier moeders door drukke bezigheden verhinderd werden om ze onder opzigt te houden,

worden maar al te zeer aan hun lot overgelaten, en is dit dan niet vaak het loopen en spelen op de straat, waar zij blootstaan aan allerlei ongelukken en invloed van weêr en wind? Ja waarlijk, zoo eenige inrigting heilzaam is, dan is het wel die der Bewaarscholen. Immers zij verhinderen zooveel aanleering van allerlei kwaad, en dat wel in het kinderlijk gemoed, dat zoo vatbaar is om het daarin het eerst gestrooide zaad — hetzij van goed of van kwaad — levendig op te nemen en welig te doen ontkiemen. O! mogt men dan immer de grootste zorg betoonen voor die kleinen, inzonderheid van de armen, die toch door zoovele verzoekingen omgeven zijn, en derhalve zooveel behoefte, om in godsdienst en kennis een bolwerk te bezitten, waardoor zij voor veel leeds gevrijwaard blijven, en vele onschuldige genoegens kunnen genieten.

Mogten deze weinige woorden ook ter opwekking zijn tot meerdere hulpe! Voorzeker, elke bijdrage, hoe klein ook, zal in hartelijken dank worden ontvangen.

HET DAMES-COMITÉ

TER BEVORDERING VAN DE

EVANGELIE-VERKONDIGING IN SURINAME.

Het is met niet geringe blijdschap, dat wij thans sedert ruim een jaar onzen titel als boven mogen ter neder schrijven, namelijk met weglating van de vroegere benaming, die van *„tot afschaffing der Slavernij.*" Immers, Gode zij dank! dat de emancipatie op 1 Julij 1863 mogt tot stand komen, en met vele weldenkenden in den lande, ook wij ons van de bevordering er van ontslagen zagen. Gevoelden wij ons hoogst dankbaar hierover, toch zagen wij ook met veel genoegen terug op hetgeen wij daarvoor hadden mogen doen, en hetgeen wij met bescheidenheid vertrouwen dat ook zijdelings heeft medegewerkt om de grootsche emancipatie, waarover zoovele jaren was geredeneerd en getwist, en slechts in de laatste jaren voor was *gebeden*, *gewerkt* en *geofferd*, nu bijna plotseling

werd voltooid. Eere en dank zij daarvoor toegebragt aan de hoofdbewerkers in de Staten-Generaal en inzonderheid aan onzen beminden Koning WILLEM III, van wien het algemeen bekend is dat hij de zaak der vrijmaking persoonlijk en van harte was toegedaan. Moge ook daarvoor zegen rusten op zijn hoofd, zijne regering en zijn hem zoo liefhebbend volk! — Dat de emancipatie te *Suriname* allezins aan eene goede verwachting beantwoordt, meenen wij met gerustheid te mogen verzekeren. Dat de eerste dag zonder eenige stoornis, ja hoogst plegtig en godsdienstig werd doorgebragt, was voorzeker treffend om te zien, en de berigten dienaangaande zoo aandoenlijk om te lezen, dat wij een groot gedeelte uit de dagbladen deden overdrukken en als klein geschrift verspreidden. Maar dat de viering van dien eersten dag nog geen waarborg was voor de toekomst, ook zulks stemden wij zelven geredelijk toe. Het was dan ook met verhoogd genoegen dat wij uit latere berigten mogten vernemen, dat men bij voortduring zich mogt verblijden over de goede houding der geëmancipeerden. Ten bewijze daarvan laten wij hier volgen twee uittreksels, namelijk een van de alle vertrouwen, omtrent hunne waarheidsliefde verdienende, Hernhutsche Zendelingen, en de andere uit een, als ik het zoo noemen mag, „ongewijd" orgaan, namelijk het „Algemeen Handelsblad."

Paramaribo, den 2den Julij 1864.

AAN DE LEDEN VAN HET ZENDELING-GENOOTSCHAP TE ZEYST.

Geliefde Broeders in den Heere!

Gisteren hebben wij het eerste Emancipatie-feest gevierd. Des morgens ten half 9 hadden wij godsdienstoefening met predikatie, waarin wij de weldaad herdachten, die God een jaar geleden niet alleen aan de voormalige slaven, maar tevens aan de geheele Kolonie bewezen had. Aan deze dankbare herinnering knoopten wij vervolgens de vermaning, om de vrijheid altijd als dat, wat zij is, als eene gave Gods te beschouwen en haar ook als zoodanig aan te wenden ter *Zijner* eere: en dit wel het meest door, thans van de uitwendige beletselen bevrijd, de ware vrijheid te zoeken bij CHRISTUS den Verlosser, en Hem te dienen in heiligheid en geregtigheid voor Hem. Onze tekst was *Lucas* I: 68—75. Des avonds ten 7 uren

bragt de gemeente, in de luisterrijk verlichte kerk, den Heer het offer des danks in gebed en gezang. Er waren vele Negers van de plantages naar *Paramaribo* gekomen om dezen dag aldaar te vieren, er heerschte evenwel eene betamelijke rust en orde over de geheele stad.

Zoo is nu het eerste jaar der vrijheid afgeloopen, en de vraag treedt op den voorgrond: „Wat zijn de uitkomsten er van? Welke vruchten heeft de Emancipatie voortgebragt voor de geëmancipeerden zelven en voor de Kolonie over het geheel? Welken invloed heeft de vrijheid uitgeoefend op den zedelijken toestand der Negers?" — Wij hebben tegen het einde van de maand Junij eene algemeene vergadering van alle Zendelingen gehouden en daarbij deze en soortgelijke vragen in het midden gebragt, ten einde door vergelijking onzer gezamentlijke ervaringen tot een juist oordeel omtrent de aangehaalde punten te geraken, en ik zal u den uitslag kortelijk mededeelen.

De plantages, welke door reizende Zendelingen bediend worden, hebben ongehinderd kunnen bezocht worden, en meestal worden de Zendelingen door de Negers gebeden om ze toch meer, dan tot nog toe het geval was, te bezoeken, en voor hen kerk te houden, wat evenwel voor het oogenblik, helaas! niet mogelijk is. Op de Etablissementen worden de Zondags-godsdienstoefeningen talrijker bijgewoond dan vroeger, behalve dáár, waar de Negers verhinderd worden, door dat hun het werkloon op Zondag morgen wordt uitbetaald. De avond-godsdienstoefeningen in de week worden weinig bezocht. In de stad was de opkomst in de kerk in de eerste maanden na de Emancipatie grooter dan in den tijd der slavernij; dit is echter, helaas! weder verminderd.

Betreffende het familie-leven, hetwelk immers door de slavernij zoozeer belemmerd werd, hebben wij het navolgende opgemerkt: In de eerste drie maanden na den 1sten Julij 1863, zijn tamelijk veel Negers van hunne plantages naar elders getrokken, en bij die gelegenheid hebben sommigen, die het met hunne vrouwen niet wel hadden kunnen vinden, deze verlaten en zich elders verhuurd. Daarentegen hebben andere paren, die gedurende de slavernij plaatselijk gescheiden waren, b. v. door hunne overbrenging van ééne plantage naar de andere, nu op ééne en dezelfde plantage werkovereenkomsten gesloten, ten einde weder vereenigd te kunnen leven.

Ik kan niet nalaten hier met genoegen aan te halen, dat Z. E. de Heer Gouverneur bij resolutie bepaald heeft, dat de geëmancipeerden, gelijk alle onvermogenden, kosteloos in het burgerlijk huwelijk kunnen worden opgenomen. Bij de twee honderd paren hebben daarvan reeds gebruik gemaakt en een wettig huwelijk gesloten, en wij kunnen met zekerheid aannemen, dat nog velen hiertoe zullen overgaan.

In de eerste maanden der vrijheid zijn de Heidenen met hunne afgodische dansen meer te voorschijn getreden, het meest in de buitenwijken der stad *Paramaribo*, maar ook op de plantages. Dit is thans weder verminderd — een bewijs, dat het Heidendom wel is waar nog niet uitgeroeid is, maar wel zijne kracht verloren heeft.

Het schoolonderwijs hebben wij tot dus verre nog niet zoo veel kunnen uitbreiden, als wenschelijk is. Overal de gelegenheid tot schoolonderwijs voor de Negerkinderen op de plantages open te stellen, is voor het oogenblik nog niet mogelijk: het ontbreekt ons daartoe aan geldmiddelen en aan genoegzaam bekwame en gepaste onderwijzers. Wij hebben vooreerst getracht de scholen op de Etablissementen, die immers in de meest bevolkte streken aangelegd zijn, goed in te rigten. Het aantal schoolkinderen aldaar is overal onmiddellijk na de afschaffing der slavernij zeer toegenomen, ten minste verdubbeld. Daardoor is het voor de Zendelingen niet meer mogelijk, de school alleen te houden, zij hebben noch den tijd noch (in dit klimaat) de kracht daartoe. Er moeten bijzondere schoolonderwijzers op de Etablissementen aangesteld worden. Dit is thans op vijf Etablissementen geschied. op *Annaszorg*, *Heerendijk*, *Rust en Werk*, *Salem* en *Waterloo*. De oprigting van scholen op meer verwijderde plantages gaat met bijzondere moeijelijkheden gepaard, die eerst in lateren tijd zullen kunnen overwonnen worden. Op onze school te *Paramaribo* is thans de Neger-Engelsche taal geheel door de Nederduitsche vervangen; op de Etablissementsscholen is dit echter nog niet mogelijk: dáár moeten de kinderen de Nederduitsche taal eerst beginnen aan te leeren, wat zeer moeijelijk is, daar zij buiten de school bijna nooit een Nederduitsch woord hooren. Bij eerstgenoemde school, die dagelijks door meer dan 300 kinderen bezocht wordt, hebben wij een grooter getal hulponderwijzers geplaatst, om op deze wijze spoedig eenige onderwijzers voor de Etablissements-scholen te vormen.

Maar welligt zal de een of ander vragen en zeggen: „Dat is

alles goed en wel, maar *werken* de Negers ook geregeld?" Ik mag deze vraag niet ontwijken, want de arbeid, en wel geregelde arbeid, is immers door God geboden (*Exodus* XX: 9); arbeid is de bestemming des menschen, hem reeds vóór den val gegeven (*Genesis* II: 15); en een Zendeling moet daarom ook *hierop* zijn oog gevestigd houden, en, den stand zijner gemeente schetsende, hieromtrent berigten.

Men hoort wel hier en daar eens, maar over het geheel niet veel, klagen, dat de Negers niet geregeld arbeiden, en het gaat, in dit opzigt, ook niet overal even goed. Het is echter zeer moeijelijk, of liever onmogelijk, langs dezen weg te onderzoeken, of de Negers geregeld werken. Wie kan het nagaan, of zij allen overal en altijd elke week zes merken afwerken? Wij willen de vraag eens op eene andere wijze beantwoorden *Werken* de Negers wel, dan moet de vrucht van hunnen arbeid zigtbaar zijn: de statistieke opgaven van den uitvoer van produkten moet het bewijs leveren, of de Negers werken, al dan niet. De suiker is het hoofdprodukt van *Suriname*, en vereischt tevens den zwaarsten arbeid: dáárbij kunnen wij ons bepalen. De gemiddelde jaarlijksche uitvoer van suiker, van 1858 tot 1862, is 29,700,000 pond; die van 1863 is 27,300,000 pond, en er bestaan redenen genoeg om te verwachten, dat de uitvoer van 1864 hieraan geëvenredigd zal zijn. Dit is een gunstig resultaat, en pleit voor de Negers. Niemand toch, die maar eenige kennis van de zaak heeft, zal verwachten, dat de tegenwoordige voortbrengst der Kolonie *gelijk* zal staan aan die in den tijd der slavernij, en dit wel tevens om redenen, die niet bij de Negers moeten gezocht worden. En wanneer nu de produktie der kolonie wel *iets*, maar niet *veel* vermindert, dan zal men dat toch niet anders dan aan de goede houding der Negers kunnen toeschrijven.

Een ander bewijs, dat de toekomst der kolonie alles behalve hopeloos is, is de hooge prijs, die voor plantages betaald wordt. Vroeger heb ik altijd hooren beweren: „*eene plantage zonder slaven heeft geene waarde hoegenaamd.*" Nu men echter ziet, dat de Negers werken, hebben ze weder waarde gekregen. Eenige maanden geleden is o. a. eene banannen-plantage verkocht voor *f* 13,000 en eene suiker-plantage aan de *Boven-Cottica*, ver van de stad verwijderd, voor *f* 27,500, een bewijs, dat ook de planters zelven er in vertrouwen, dat de Negers ook in de toekomst geregeld zullen werken.

De slotsom van het een' en ander is, dat de Emancipatie der slaven hier als welgelukt moet beschouwd worden; men heeft in geene andere Kolonie, waar veldarbeid verrigtende slaven geëmancipeerd zijn, zoo goede uitkomsten er van verkregen, als hier. En wat onzen arbeid in het bijzonder betreft, deze is in vele opzigten aangenamer, en menige vooruitgang is zigtbaar; maar wél wenschten wij zeer, nog meer honger naar Gods Woord, meer ernstige bekeering van het aardsche tot het hemelsche, meer ijver in de heiligmaking bij de leden onzer gemeenten te zien. O, mogt het den Heere behagen spoedig Zijne belofte over onze gemeenten te vervullen naar *Joël* II: 29: *„Ook over de dienstknechten en dienstmaagden zal Ik in die dagen mijnen Geest uitgieten."*

Ten slotte zeg ik u hartelijk dank voor uwe ruime geldelijke bijdragen, voor de liefderijke verzorging aan onze reizende broeders en zusters in uw midden bewezen, en voor alle hulpbetoon, dat wij onafgebroken van uw Genootschap hebben mogen ervaren. De Heer zelf beloone u!

Op nieuw onzen arbeid alhier in uwe liefde en in uwe voorbede aanbevelende, groet ik u allen in de gemeenschap van onzen Heere JEZUS CHRISTUS,

als uw Broeder,
TH. C. VAN CALKER.

En nu het berigt uit het Handelsblad dd. 19 *October.*

Particuliere berigten uit *Paramaribo*, van 19 September l. l., behelzen o. a. het volgende:

Een nieuw bewijs van den goeden gang der zaken in *Suriname* en van de goede verwachting, die men van den toestand koestert, levert de uitslag van den verkoop der Gouvernements-plantages, op den 15den dezer. De koopwaarde is aldus geweest: Voor *Catharina Sophia* *f* 146,000, *Rustenburg* *f* 39,500, *Zorg en Hoop* *f* 33,100, *Frederiksdorp* *f* 28,500, *Ephrata* *f* 3,100, *St. Germain* *f* 4,200, te zamen *f* 254,400.

De twee eerstgenoemde effecten waren, reeds voor lang, door het Gouvernement ingekocht voor het saldo hypotheek, dat de gesupprimeerde particuliere West-Indische bank, wegens beleende gelden, te goed had. *Catharina Sophia* ligt geïsoleerd aan de rivier *Saramacca*, waarvan de binnenvaart derwaarts sedert vele jaren zoozeer

verwaarloosd is, dat men er niet gemakkelijk komen kan, tenzij men de reis buiten om (ter zee) doet. Dit is een bezwaar, hetwelk vele liefhebbers heeft afgeschrikt, anders zoude die plantage veel meer hebben opgebragt. Intusschen is de som van *f* 146,000 niet gering te noemen. *Frederiksdorp* en *Ephrata* zijn voor etablissementen van districts-commissarissen aangekocht en tot dat einde ingerigt; zoodat onder den plaats gehad hebbenden verkoop alle gebouwen zijn uitgesloten, en derhalve alleen de gronden met hunne aanplantingen zijn opgeveild. Als men nu nagaat, dat het Gouvernement besteed had voor *Frederiksdorp* *f* 18,000, *Zorg en Hoop* *f* 24,000, *Ephrata* *f* 6,200, *St. Germain* *f* 2,200; (N.B. Deze drie laatste zijn na de emancipatie gekocht) te zamen *f* 50,400, en nu terug krijgt: voor *Frederiksdorp* *f* 28,500, *Zorg en Hoop* *f* 33,100, *Ephrata* *f* 3,100, *St. Germain* *f* 4,200; te zamen *f* 68,900, dan blijkt daaruit een voordeel van *f* 18,500, een bewijs voorwaar, dat de plantages, nà de vrijmaking, in waarde toenemen, ondersteund door de werkkracht der geëmancipeerden, die de gronden behoorlijk hebben onderhouden en de cultivatie vooruitgebragt. Doch dit is niet alles, want, let men op de koopers dier plantages, dan zien wij daaronder A. DESSE, eigenaar van vele plantages in de districten *Nickerie* en *Coronie;* G. A. DARDLAU, een ervaren directeur en administrateur; N. NIELSON, eigenaar van plantages en H. WRIGHT qq., insgelijks eigenaar van suiker- en katoen-plantages alhier. Wat moet men natuurlijkerwijze daaruit afleiden? Het antwoord ligt voor de hand: de toestand van *Suriname* is bevredigend, de geëmancipeerden arbeiden en de koopers voeden geen vrees voor de toekomst. Wat zullen zekere Amsterdamsche handelshuizen nu zeggen? Het is misschien niet ongepast hen te wijzen op den Heer A. PEARSON, te *Glasgow*, voor wien de Heer H. WRIGHT qq., de plantage *Zorg en Hoop* heeft aangekocht. PEARSON deed vóór de emancipatie zaken op *Suriname;* hij zond schepen naar de kolonie om producten te halen. Na de vrijmaking heeft hij zijne ondernemingen volgehouden, en nu koopt hij eene plantage om zich van retour-ladingen te verzekeren, en van zijne gunstige opinie omtrent de kolonie te doen blijken. Dit is nu de handelwijze van een vreemdeling, een Engelschman; en wat doen de Amsterdammers? Zij zitten misschien nog te berekenen of het wel zaak is, eigendommen in *Suriname* aan te koopen? Of het wel met hun fatsoen overeen te brengen

zou zijn, om eerst de kolonie te declineren en nu aldaar den landbouw te ondernemen? Hunne partij zegt hier, dat de vrijgemaakten niet arbeiden; dat *Suriname* zonder den aanvoer van immigranten reddeloos verloren gaat; en nu geschikte landbouwers uit *Barbados* worden aangebragt, zit men met hunne plaatsing in verlegenheid. Immers zijn, op den 12[den] dezer, uit *Barbados* 90 immigranten aangevoerd, en tot den 17[den] dezer was er nog geen mensch die ze in huur wilde nemen! In het naburige *Demerary* worden er duizenden aangebragt, die aldaar zeer gewild zijn; in *Suriname* schreeuwen de reactionaren om arbeiders, en als deze ingevoerd worden dan vertoont zich niemand die hen noodig heeft. Zoo hebben de planters vroeger op den aanvoer van Chinezen aangedrongen; het Gouvernement liet in 1858 500 Chinezen overkomen, en toen zij er waren, had men moeite om hen te plaatsen. Het Gouvernement heeft daarbij een verlies van p. m. *f* 250,000 geleden. Dit is het karakter en de handelwijze dier heeren, voor wie de *Amsterdamsche Courant* het zwaard aangordt. Op den namiddag van 17 dezer heeft de Heer A. DESSE, de aangebragte 90 immigranten voor de plantage *Catharina Sophia*, in dienst genomen. Men moet zich verheugen, dat deze zaak nu zijn beslag gekregen heeft, anders zouden er geene immigranten meer uit *Barbados* aangevoerd worden.

De tijd van het hernieuwen der werkovereenkomsten (per October) vordert met elken dag, en alles blijft rustig. Eenige plantages zullen arbeiders missen, die zich op andere plaatsen engageren. Die de arbeiders goed behandelt en geregeld betaalt, is niet om werkvolk verlegen. Verwisselingen zullen telkens plaats hebben, zoolang het Gouvernement geene bepaling maakt, dat de contracten in het vervolg voor drie jaren zullen gesloten worden. Bij de emancipatie was de bepaling van één jaar zeer goed, omdat de onzekere staat van zaken dit noodzakelijk maakte; maar nu alles op orde komt, is het, zoowel voor de planters als voor de geëmancipeerden, wenschelijk, dat de werkovereenkomsten voor langeren termijn worden aangegaan. De landbouw kan niet uitgebreid worden als men niet verzekerd is van den arbeid gedurende eene reeks van jaren. De arbeider kan voor zich zelven geen stukje gronds behoorlijk beplanten, als hij er niet op rekenen kan dat hij een geruimen tijd het gebruik van dat land zal hebben. Slechte behandeling, wanbetaling of luiheid en slecht gedrag, zijn genoegzame redenen om de con-

tracten te verbreken; derhalve kan een lange termijn van duur de partijen nooit tot nadeel verstrekken. Wij beleven thans een ziekelijken tijd. Gewoonlijk heerschen hier, bij de kentering van het saizoen, in den droogen tijd, vele koortsen. Dit jaar heeft zich die toestand meer algemeen geopenbaard, waarschijnlijk door het ongestadige weder en vele zuidelijke winden, die schadelijke uitdampingen uit de zwampen naar de stad drijven. De geneesheeren, wier getal thans zeer beperkt is, maken daarbij groot fortuin. Het ware te wenschen, dat eenige bekwame geneeskundigen uit *Holland* herwaarts kwamen; zij zouden den kolonisten veel dienst bewijzen en daarbij veel geld verdienen.

Nu de Gouvernements-plantages tot zulke hooge prijzen verkocht zijn, is er ruime gelegenheid om scholen, weeshuizen en oudemannen- en vrouwenhuizen, enz. enz., op te rigten ten behoeve van de geëmancipeerden. Dat het Koloniaal Gouvernement die belangrijke sommen toch niet aan nutteloze dingen verspille!

Waarlijk zulke berigten zijn verblijdend en wel van eenig tegenwigt bij anderen die het zelfde onderwerp als ongunstig voorstellen. Doch nimmer zouden wij willen beweren, dat eene zooveel omvattende zaak en dat bij 40,000 menschen, bij wie godsdienst en beschaving nog slechts als in de ochtendschemering te zijn, moeten beschouwd worden, ook geene enkele schaduwzijde bevatte. Doch er *is* nu toch een begin van licht. Geve God dan dat weldra de volle dag, namelijk van genade, kennis, geloof en liefde, ook over *Suriname* moge opgaan!

Maar geene goede zaak ter wereld geschiedt zonder werkinspanning en aanvankelijke opoffering van geestelijke en geldelijke middelen. Nu dit is thans voor *Suriname*, de meerdere gelegenheid tot kennisneming van het Evangelie, van school- en Godsdienst. Veel is hiertoe nog in *Suriname* benoodigd, en toch is het daar nog veel gemakkelijker dan ergens anders in de Zendelings-Afdeelingen. Immers op weinige plaatsen is hun arbeid zoo goed ingerigt en reeds zoo verre gevorderd, dat thans bij het verkrijgen der middelen tot *onderhoud* en *uitbreiding*, met *weinig veel* kan worden verrigt. Het is dan ook uit de volle overtuiging hiervan, alsmede van de ontegensprekelijke noodzakelijkheid, om *na* de emancipatie de bevrijden ruimschoots te omgeven van school- en godsdienst-

onderwijs, dat het Comité besloot om zich niet te *ontbinden*, maar bij voortduring voor het genoemde werkzaam te blijven, te meer daar men toch immer gedurende het zeven-jarig bestaan, ook voor de zendingzaak geld en goederen had bijgedragen. Het bedrag dat in dien tijd en tot nu toe daar voor in geld en goed was overgemaakt, bedroeg omstreeks ƒ 7,000, waarvan ƒ 1,400 uitsluitend tot den opbouw van een eigen kerkje onder de Bosch-Negers. Een gelijk bedrag (ƒ 7,000) was vroeger besteed tot den vrijkoop van slaven, vrouwen en kinderen en ruim 50 personen werden daardoor bevrijd. Inderdaad het Comité kan niet nalaten van te gevoelen hoe toch een' bijzondere goddelijke zegen heeft mogen rusten op zoo nederige pogingen, als de zwakke vrouwelijke leden van het Comité *konden* aanwenden ter bevordering van het voorgestelde doel. Doch de milde en lieflijke blijken van sympatie en hulpe, waren ook steeds eene hoogst krachtige versterking tot ijverige volharding. Thans echter nu de Zendings-werkzaamheden aldaar meer in het licht zijn gesteld, (ook door onze talrijke berigten, circulaires en allerlei opwekkingen) wordt door velen hunne bijdragen regtstreeks aan het bestuur te *Zeist* gezonden. Dit is nu zekerlijk wel even goed besteed alsof men dit aan ons Comité toezond, alleen met dit onderscheid, dat nu bij het uitblijven van belangstellende brieven en milde bijdragen, wij alligt den *moed verliezen* en daardoor het aanwenden van welligt doeltreffende middelen zouden nalaten, en alzoo de goede zaak minderen toevoer doen erlangen, dan wanneer men door het steeds indachtig blijven van de bevordering der aanvragen van wege ons Comité, hetzelve tot voortbestaan en ijver aanmoedigde. Doch wij willen geenszins ook door den schijn van klagen, als het ware de hand opheffen tegen den Heer in den Hemel, door wien zoowel vóór- als tegenspoed wordt beschikt. — Neen! integendeel willen wij daaruit trachten op te merken wat Hij ons te zeggen heeft — en zoude het nu welligt niet kunnen zijn — dit nl.: dat nu wij zoo lange en met blijkbaren zegen voor *Suriname* werkzaam zijn geweest, bij velen de oogen daarvoor zijn geopend en de milde hand ontsloten — wij nu onze blikken en zorgen elders moeten heen rigten, en wel naar oorden waar nog zoo velen in slavernij zuchten, zoo weinigen het hart en de hand voor openen, en toch met geringe middelen veel goeds kan worden verrigt! — Ja, dit was reeds lang bij mij eene zaak van overtuiging, toen ik

daarin versterkt werd door een brief van den Heer J. ESSER, voormalig Resident op *Timor*, in *Oost-Indiën*, doch thans in *Nederland* terug gekeerd. Om niets te kort te doen aan het belangrijke van dien brief, laat ik dien hier in zijn geheel volgen.

Aan het Dames-Comité voor de emancipatie van slaven, te Amsterdam.

Met groote blijdschap heb ik gezien, dat het Dames-Comité, waarin ik sedert vele jaren bijzonder belang stel, zich niet heeft ontbonden na de emancipatie der slaven in *West-Indie.*

Inderdaad voor ontbinding van het Comité zal de tijd eerst daar zijn, wanneer de laatste slaaf in onze *Afrikaansche* en *Oost-Indische Bezittingen* zal bevrijd zijn. Dit is nog lang niet het geval.

Vriendelijk geef ik het Comité in overweging, om met vernieuwde krachten daaraan te willen arbeiden.

Er bieden zich daartoe twee wegen aan. Vooreerst: dat het Comité zich in betrekking stelle met den Predikant te *St. George d'Elmina*, en door zijne tusschenkomst slaven-jongens bevrijde en doe opleiden, hetzij ter plaatse zelf of in *Nederland.*

Eene christelijke Negerschool tot opleiding van Neger-Evangelisten te *St. George d'Elmina*, zou, vergis ik mij niet, bij de Regering ondersteuning vinden, vooral wanneer dezelve dienstbaar ware aan de emancipatie.

Ten tweede: dat het Comité, door middel der zendelingen DONSELAAR, te *Timor Koepang;* JACKSTEYN, op *Rotti;* PAPE, te *Babaver*, slaven-jongens of slaven-meisjes late vrijkoopen van *Timor*, *Flores*, *Alor*, *Soemba*, *Savoe* en de andere eilanden van den Timoreschen Archipel, en deze bij gemelde zendelingen late onderwijzen of arbeiden, zóó, dat het losgeld langzamerhand worde terug betaald.

In dien Archipel zijn zeker nog tusschen de 10 en 100,000 slaven, en het lot van vele duizenden hunner is inderdaad verschrikkelijk.

Menschenroof en slavenhandel is er zeer gewoon, vooral het rooven van kinderen van 10 jaren en daar beneden. Ik heb op *Alor* en *Soemba* slaven gezien, naauwelijks den naam van mensch kunnende dragen.

Ik zou het Comité ook nog op andere eilanden van *Oost-Indie*

kunnen wijzen, doch acht het aangegevene voorloopig genoeg, om de meest werkzame zusters te voldoen.

Van harte hopende dat de Heer de harten van het Comité tot dezen voortgaanden emancipatie-arbeid moge neigen, noem ik mij hoogachtend,

UEd. D.w. Dienaar
J. ESSER.

's Hage,
18 Julij 1864.

Ja waarlijk, de christen mag zijnen blik en hartelijke hulpe niet enkel op *één* punt vestigen, maar moet die allerwege heen rigten. Volgaarne wil dan ook het Comité aan het voorgestelde in den voorgaanden brief beantwoorden, doch hoeveel inlichtingen men ons ook nog nader van de genoemde plaatsen zoude toezenden, dit weten wij vooraf en vast dat er hulp in *geld* is benoodigd. Hoogst aangenaam zal het ons dus zijn, om daartoe bepaalde giften te ontvangen. Immers wij wenschen niet alle hulp aan *Suriname* te onttrekken en elders te besteden. Neen de contributie of bijzondere giften die wij daartoe blijven ontvangen, willen wij getrouw daarheen besteden. Ook daartoe werden wij *persoonlijk* opgewekt door twee ons zeer aangename bezoeken, een namelijk van den Heer CLEMENS en Echtgenoot, die als waardig Zendeling van de Hernhuttersche Gemeente te *Suriname*, daar werkzaam was, doch nu eene verademingsreize voor een jaar naar *Europa* deed. — Deze Heer had steeds al onze wenschen en gelden te *Suriname* uitgevoerd en besteed, zoodat het ons nu zeer aangenaam was van hem de mondelinge verzekering te vernemen, dat hij het steeds met veel genoegen had gedaan, en de volle overtuiging bezat, dat er blijkbare zegen op rustte. Het tweede bezoek was een Moraviesche Predikant, te *Hernhut*, die ons, namens de Zendelings-Vereeniging, hartelijken dank kwam betuigen, voor hetgeen door het Comité voor *Suriname* was verrigt. Dat deze bezoeken ook mede die van den Eerwaarden Heer ROENTGEN, te *Zeist*, met dringende aanbeveling tot *verdere* hulpe vergezeld gingen, zal men wel kunnen veronderstellen. Maar dit kan immers ook *zamen gaan* met eene bijzondere aanvrage om *milde* hulpe ook voor andere oorden. Immers de christelijke liefde „wordt *niet moede*." Mogen dan ook deze eenvoudige woorden daartoe tot vernieuwde opwekking zijn.

En mogten wij vroeger tot den vrijkoop van slaven-vrouwen en kinderen, voor elk een bedrag van *f* 200.— niet alleen *vragen*, maar ook meermalen verkrijgen, thans herhalen wij die vraag en vertrouwen de verzekering te mogen geven dat voor *f* 200.— een slavenkind, of eigenlijk genoemd „Pandeling," (daar zulke kinderen door de heidensche ouders als *pand* voor gemaakte schuld, of bij het verrigten van beleedigingen of misdrijven, aan de sterkere partij worden overgeleverd), ik zeg dat zulk een kind voor *f* 200.— niet alleen kan worden *vrijgekocht*, maar ook voorloopig in zijn onderhoud en onderwijs door de Zendelingen kan worden voorzien. Geve dan de Heer en Heiland, die bij Zijne omwandeling op aarde eene kennelijke teederheid voor *kinderen* aan den dag legde, ja in treffende gelijkenissen hun beeld dikwerf aanhaalde, nu ook dat veler harten en handen zich liefderijk ontsluiten, en voor dezen vrijkoop milde offers afzonderen. Volgaarne zal het Comité de correspondentie en beheer der gelden op zich nemen, en aan den gevers steeds alle inlichtingen daarover verstrekken. — Ten slotte zij opregte dank toegebragt aan alle milde gevers, belangstellende vrienden en vriendinnen, die door woord en daad ons ondersteunden.

Een hoogst treffend verlies hebben wij geleden in het betreurd overlijden der waardige Christin, Mevrouw MOLL, geb. BONEBAKKER, te *'s Hage*. Zoo iemand dan was zij ons Comité van harte toegedaan, en verkreeg het door hare voorspraak belangrijke hulpe. Moge zij thans in zaliger gewesten ook daarvan lieflijke herinneringen behouden, en moge ons doel bij hare nageblevene betrekkingen evenzeer belangstelling en hulpe ondervinden.

Doch ten zeerste zij den Allerhoogsten vurige dank toegebragt, dat Hij zoo nederige pogingen als de onzen, wel met Zijnen bijzonderen zegen heeft willen bekroonen. Hem zij ons Comité en doel verder opgedragen — en niets zal ons aangenamer zijn dan bij voortduring ook langs dezen weg hulpe aan ongelukkigen te betoonen — en inzonderheid hun den zegen van het Evangelie der Genade te doen deelachtig worden.

Brieven en gelden verzoekt men te adresseren aan de Presidente Mejufvr. A. A. BERGENDAHL, N. Z. Voorburgwal, schuins over de Kolk, L 506, te Amsterdam.

SYRIË.

Deden in 1860 de treurige gebeurtenissen en ontzettende moordtooneelen aldaar allerwege een geroep van het diepste medelijden weêrklinken, en den meesten ijver en bereidwilligheid ontstaan, om de duizenden der vlugtelingen, die het zwaard des vijands waren ontkomen, doch beroofd van have en goed, niets bezaten om de vrouwen en kinderen te voeden, kleederen en huisvesting te verleenen, mildelijk te ondersteunen, zeer opmerkelijk is het dat zoo spoedig de bron dier liefdadigheid schijnt uitgeput te zijn, en men later zoo uiterst weinig belang stelde in het onderhoud van onderscheidene gestichten, die te *Beyruth* en elders niet alleen tot tijdelijke maar ook tot voortdurende hulpe waren opgerigt. Daardoor toch moest veel dat zoo goed was aangevangen en heilzaam had kunnen worden voor het tijdelijk en eeuwig belang dier ongelukkigen, gestaakt en opgegeven worden. Daaronder eene naai-inrigting voor vrouwen, weduwen en volwassen meisjes, die zoo talrijk in het Oogsten, bijzonder in die streken, zijn, daar het oorlogszwaard zoo vele mannen wegmaait, of ook van huis en gezin wegsleept. Ook een gasthuis te *Sidon*, zoo heilzaam voor vele kranken en lijdenden, moest uit gebrek aan middelen worden opgeheven. Ook voor de knapen vermogt men weinig te doen, daar dit een geheel afzonderlijke en kostbare inrigting vorderde, te meer daar door de roomsche geestelijkheid aldaar zulke asylen, zoo grootsch en in het oogvallend, doelmatig werden ingerigt, dat eene soortgelijke protestantsche niet veel minder zoude moeten zijn, zoo ze, de naar het uiterlijke oordeelende, oosterlingen zouden aantrekken en duurzamen invloed op hen uitoefenen. Doch eene hoogst doelmatige inrigting, en wel het Diaconessen Weeshuis, alleen voor *meisjes*, bleef tot heden staande, ja vermogt zich in het bezit stellen van een nieuw en doelmatig gebouw, waarin ruim honderd meisjes konden geplaatst worden. Het is nu van deze dat ik mij voorstel thans eenige bijzonderheden mede te deelen, en mogt het zijn daardoor tot vernieuwde belangstelling en milde hulpe, liefderijke harten op te wekken. — In de veronderstelling dat het nog niet uit het geheugen is gewischt, hoe de Druzen-oorlog in 1860, slechts een uitbraak was in het *groot*, van hetgeen reeds eeuwen lang had

bestaan, namelijk den fellen haat van den Turk tegen alles wat den naam van christen droeg, of daar naar zweemde, en zulks door herhaalde vervolgingen betoonde, doch nu sedert jaren eene wijd-uitgestrekte zamenzwering bewerkte en daarmede bedoelde de geheele christen-bevolking in *Palestina* door een verdelgings-oorlog te vernietigen. Ik zeg in de veronderstelling, dat de bijzonderheden daarvan wel bekend zijn, zoo zal ik hier geen tafereel ophangen van de ontzettende bloedbaden en stapels van lijken die toen werden gezien, noch hoe met de schrikkelijkste wreedheid aan de vlugtelingen schuilplaatsen werden aangeboden en toevlugtsoorden geopend, alleen met het verraderlijke doel hun het ontkomen te beletten, en tusschen besloten muren een afschuwelijke slagting aan te rigten, waarbij vrouwen noch kinderen werden verschoond. Waarlijk niet alleen de berigten daaromtrent deed het hart ineen krimpen, maar ook de latere mondelinge mededeelingen van den Heer VAN DE VELDE, die, op verzoek van het Engelsche Comité, eene reis had ondernomen, om in *Syrië* naauwkeurig te onderzoeken in hoeverre de verspreide berigten waarheid hadden bevat, gaven de overtuiging dat ze geenzins overdreven waren geweest; ja de geheime drijfveeren en de bedoelingen der fanatieke Druzen, in verraderlijke vereeniging met de Turksche bevolking en regering, het gruwelijke der moordtooneelen boven beschrijving verhoogde, en daarenboven hem de overtuiging gaven dat de tijd niet verre af was, wanneer eene mogelijk nog ergere herhaling zoude plaats hebben. (Dat de Heer zulks in genade verhoede!) Ook omtrent de Comitées en inrigtingen die in *Syrië*, bijzonder te *Beyruth*, zich het lot der duizende vlugtelingen hadden aangetrokken, gaf de Heer V. D. VELDE de meest loflijke getuigenissen, inzonderheid der Protestantsche, daar de Roomsche zich veelal bepaalden in inderdaad prachtige gebouwen en uiterst wèl ingerigte scholen daar te stellen, doch die meer voor de *toekomst* dan van *dadelijk* nut waren, bij eenen toestand, waarin zoovele noodlijdenden zoo *spoedige* hulpe behoefden, dat men van daar het volgende schreef:

„Hoogst noodig is het, om de *stervende* vlugtelingen, van de laatste moordtooneelen in *Syrië* en het *Heilige Land*, te voorzien van kleeding en beschutting tegen den nacht, inzonderheid de vrouwen en kinderen. De noodlijdenden worden berekend op *Tachtig Duizend*, waaronder de meest vermogende handelaren van *Syrië* met

hunne gezinnen, en *Twintig Duizend* van dezen zijn tot weduwen en weezen gemaakt, door den moord aan de mannelijke bevolking. De laatste officiëele berigten toonen aan, dat te *Beyruth* alleen, door het Ondersteuning-Comité, meer dan twintig duizend dagelijks onderhouden worden van het onontbeerlijkste voedsel en kleeding, terwijl echter dagelijks meer dan twintig ongelukkigen bezwijken door blootstelling aan allerlei ontberingen. Zuigelingen sterven steeds in grooten getale, ter oorzake van de onmogelijkheid om de zuigende moeders te voorzien van geschikt voedsel, warme kleeding, ligging en huisvesting.

„Een Comité van geachte Dames, heeft zich te *Beyruth* gevormd, onder de directie van Mevr. MOORE, echtgenoote van den Britschen Consul-Generaal in *Syrië*, welke de meest onpartijdige uitdeeling der aan haar gezondene goederen of gelden bewerken."

„Het *Beyruth*-Comité kan niets meer doen, dan de van honger bijna stervenden te voeden en de naakten te dekken.

„Wij hebben te *Beyruth* bijna 16,000 uit *Damascus;* geene van hen waagt het terug te keeren.

„Een lid van het Comité verhaalt, dat men op zijn minst rekenen moet op 10,000, ja 16,000 dezen winter te zien omkomen, uit gebrek aan behoorlijke huisvesting, kleeding en voedsel. Alreeds heeft in eenige dorpen de sterfte onder de vrouwen en kinderen, uit louter *gebrek*, bijna evenveel bedragen, als het aantal der mannen, die in koelen bloede zijn vermoord. En nu bij den ingang van den winter zijn wij hier zonder tenten noch zeildoek; geen winterkleeding noch provisie. Voor twee nachten hadden wij een' zwaren storm en de regen daalde in stroomen neder. Och dat *Engeland* (*Holland?*) het hart opene voor deze van dak en van alles beroofde en verjaagde ongelukkigen.

„Alles wordt met de grootste naauwgezetheid en op de meest doelmatige wijze aangewend."

Ofschoon nu reeds vroeger in *Nederland* gelden waren verzameld en ter leniging dier nood naar *Syrië* waren verzonden, zoo gevoelde schrijfster dezes zich bijzonder opgewekt, om de noodlijdenden van *kleederen* en dergelijke te voorzien en daartoe deze allerwege aan te vragen. Dank zij den zegen des Allerhoogsten, dat zulks eene milde beantwoording vond! Vele goederen werden aan mij gezonden, ook gaven in geld; doch velen verzamelden belangrijke

sommen en stelden zulks ter hand van den Minister van Buitenlandsche Zaken, of van het Ondersteunings-Comité te *Londen*.

Intusschen mogten van hier belangrijke en herhaalde bezendingen van doelmatige kleederen spoedig vertrekken. Een daarvan verongelukte, doch de later terug ontvangene assurantie-gelden stelden ons in de gelegenheid, om nog tot in den zomer dezes jaars kisten met nieuwe kleederen te verzenden. Van de goede en hoogst dankbare ontvangst overtuigde ons de vele en innig erkentelijke brieven, zoo van het Algemeene Comité als van de bijzondere gestichten, namelijk de naai-inrigting, de gasthuizen te *Sidon* en te *Alexandrië*, en voornamelijk van het meisjes weeshuis te *Beyruth*, en daarenboven het persoonlijk bezoek der Diaconesse LOUISA VON TROTHA, Directrice van genoemd weeshuis. Hoogst aangenaam was ons haar onlangs ontvangen bezoek en verblijf gedurende 8 dagen, doch leed deed het ons dat het tijdstip er van, namelijk de maand Augustus, zoo ongeschikt was om haar vele belangstellende en aanzienlijke vrienden van noodlijdenden, te doen ontmoeten, wijl de meesten zich op reis bevonden. Intusschen mogt zij niet geheel ledig vertrekken en dezen en genen gaven haar de blijken van onverflaauwde liefde. Doch aan mij werd opgedragen, om onder de opregtste dankbetuiging voor al hetgeen in *Nederland* zoo mildelijk als doelmatig voor *Syrië* was verrigt, thans weder bijzondere hulp aan te vragen voor het *Weeshuis*, daar het *onderhoud*, ja mogt het zijn de *uitbreiding* er van zoo zegenrijk kan worden, en te meer daar door de achting en het vertrouwen dat het bij de inlanders thans zoozeer mogt bezitten, het niet de minste tegenstand ondervond, en met *weinig* middelen *veel* kon verrigten. Doch dat betrekkelijk *weinige* was dan ook zoo benoodigd, dat elke bijdrage, zoo in geld als goed, hoogst welkom is en met de levendigste dankbaarheid ontvangen zou worden. Nog noemde zij eenige zaken op die zij zoozeer missen en zoo gaarne zouden bezitten, o. a. eetwaren, waaronder *boter*, daar zij die geheel ontberen, en ook een groot ijzeren kookfornuis. (Dit laatste mogt ik erlangen en wordt dezer dagen met gelden en kleederen verzonden). Dat ik, na het vroegere voor *Syrië* verrigte, mij ook thans niet kon onttrekken aan een zoo billijk verzoek, kan men ligtelijk denken, alhoewel ik geen *gunstigen* uitslag vermogt te voorspellen, noch zelve veel hulp verwachtte. — Immers de ondervinding, dat na de *eerste* opwekking tot hulpbetooning in 1861,

men *later* naauwelijks eene enkele gave voor *Syrië* had afgezonderd, deed mij vreezen wèl te zullen slagen. Intusschen beproefde ik zulks door den druk en de verspreiding eener circulaire, waarin het volgende werd gemeld, — doch waarop ik niet ontveinzen kan dat de beantwoording van bijdragen, ten bedrage van slechts *f* 217, eene weinig afdoende hulp voor het doel aanbragt. — Mogt het nu zijn dat welligt de zomertijd bij velen de gelegenheid er toe minder geschikt maakte, dan wil ik gaarne in den aanstaanden winter de aanvrage herhalen. Gave de God der liefde dat zulks milde vruchten opleverde, en geve Hij dat ook het alhier geschrevene niet gelijke aan de stem eens „roepende in de woestijn," maar in landsdouwen, waar liefllijke vruchten wassen, inzonderheid ter verkwikking van lijdende en armen, vooral de weduwen en weezen. (Jak. II: vs. 2.)
De aanvrage in genoemde circulaire luidde als volgt:

SYRIË.

„Laat de kinderen tot Mij komen en weert hen niet."

Met erkentelijke herinnering aan de in 1861 ondervondene hulpe ten behoeve der vervolgde Christenen in *Syrië*, en thans tot vernieuwde ondersteuning persoonlijk aangevraagd door LOUISA VON TROTHA, *Diaconesse en Directrice in het Meisjes Weeshuis* te *Beyruth*, zoo neemt de ondergeteekende de vrijheid, om bekende en onbekende weldadigen tot vernieuwde en milde ondersteuning dringend op te wekken, en wel tot de instandhouding en uitbreiding van genoemd *Weeshuis*. Daarin zijn thans opgenomen honderd-en-dertig (130) kinderen, waaronder vele, wier ouders bij de moordtooneelen in 1860 zijn bezweken, doch ook andere meisjes worden der Diaconessen dringend ter opname aangeboden. Beperktheid echter van middelen, zoowel tot onderhoud van het bestaande, veel min tot verdere uitbreiding, noodzaakt hen zulks met diep leedwezen te moeten weigeren.
De kinderen worden onderwezen en verzorgd door zeven Diaconessen uit *Keiserswerth*, met behulp van eene Arabische Onderwijzeres, zij allen geven de verzekering, dat de kinderen gehoorzaam, hartelijk en zeer aanneemlijk zijn, zelfs is *ééne* reeds zoo ver gevorderd, dat zij thans te *Damascus* als onderwijzeres is geplaatst.

De kosten van onderhoud en onderwijs voor één kind is omstreeks *f* 100, gedurende 4 of 5 jaren. Mogten zich nu tot zulke bijdragen eenige weldenkenden, die arme kinderen liefhebben, en door den Heer met middelen gezegend zijn, opgewekt gevoelen, dan kunnen zij zich overtuigd houden, dat zij één kind grootelijks beweldadigen, ja, onder hooger zegen, voor tijdelijk en eeuwig verderf redden en bewaren, en zal men aan zulke inschrijvers gaarne den naam van zoodanig kind, benevens haar verder gedrag gedurig vermelden. De Heer bewege daartoe milde harten en handen! Wij weten het, deze vraag is groot, maar de Christelijke liefde is toch nog grooter. Evenwel zijn ook kleinere gaven, inzonderheid *Jaarlijksche Bijdragen*, hoogst welkom. Ook hulpe in *kleederen* als ook *breikatoen*, naaigereedschap, garen, band, restjes van gekleurde wol, ook dames handwerken, die in *Syrië* zeer voordeelig kunnen verkocht worden, worden aldaar ten vriendelijkste verzocht, en met de levendigste dankbaarheid ontvangen.

A. A. BERGENDAHL.

Amsterdam, 10 Augustus 1864. N. Z. Voorburgwal, L 506.

„Ter betuiging van dankbare erkentelijkheid voor de uit *Nederland* ontvangene ondersteuning, zoo in geld als kleederen, voor de kinderen der vervolgde christenen in *Syrië*, alsmede ter opwekking van vernieuwde belangstelling in het onderhoud en de uitbreiding van het *Meisjes Weeshuis* te *Beyruth*, heeft de ondergeteekende, Diaconesse en Directrice daarvan, een kort bezoek gebragt in *Amsterdam*, *'s Hage* en *Rotterdam*, en zoowel bij H. M. de Koningin, als anderen, hartelijke belangstelling ondervonden, inzonderheid door de vriendelijke toezegging, dat zij, die zich vroeger belastten met de inzamelingen, zulks op nieuw wilden beproeven. Weldra echter naar *Syrië* wederkeerende, zoo ware het haar hoogst aangenaam, wanneer de pogingen van Mejufvr. BERGENDAHL en anderen eene milde ondersteuning mogten erlangen, tot bevordering van het tijdelijk en eeuwig welzijn van zoo vele verlatene kinderen, en wel in die oorden, waar de Heer eenmaal gesproken heeft: „Laat de *kinderen* tot *Mij* komen, en weert hen niet."

„LOUISA VON TROTHA."

Amsterdam, 11 Augustus 1864.

De ondergeteekenden ondersteunen gaarne het voornoemde verzoek door hunne hartelijke aanbeveling:

T. SANDERS, Jr, Heerengracht bij de Utrechtschestraat
Ds. C. S. ADAMA VAN SCHELTEMA, Prinsengracht bij de Runstraat.
» C. SCHWARTZ, Prinsengracht bij de Reguliersgracht.
H. HÖVEKER, Heerengracht bij de Wolvenstraat.

HET KLEEDING-COMITÉ

BIJZONDER VOOR BEHOEFTIGE KRAAMVROUWEN.

Dit Comité voor ruim een jaar geleden daargesteld, mogt nog te weinig ondersteuning vinden om eenige belangrijke hulpe te verleenen, hetgeen ons te meer leed deed, daar juist thans door de duurte van het katoen, zoo vele armen groot gebrek lijden aan voegzame kleeding. Toch werden eenige uitdeelingen gedaan zoowel aan behoeftige kraamvrouwen als aan een aantal personen, die door een fellen brand op 24 October 1863, in de Batavierstraat alhier, van alles werden beroofd, en alzoo eene dadelijke erlangst van hemden en ondergoed hoogst welkom was. Zeer gaarne had het Comité bij dergelijke gevallen, zoowel in de hoofdstad als elders, meermalen doelmatige hulpe verleend, doch geringheid van middelen beperkten onze goede voornemens. Ook een klein Jaarboekje dat à *f* 1.— ten voordeele dezer inrigting werd zamengesteld en uitgegeven, mogt geene genoegzame plaatsing vinden, dat er eenig overschot verbleef, ja zelfs de kosten niet gedekt werden. Zeer aangenaam zal het dienaangaande zijn, wanneer de geachte Inteekenaren op ons te doen voorstel bewilligden, namelijk van wel *jaarlijks* de bijdrage te verleenen, doch slechts om de *twee* jaren een vervolg-boekje te ontvangen, om daardoor de kosten goed te maken en de uitgave te kunnen doen voortduren, daar men de eerste, omtrent den inhoud, niet zonder voldoening had ontvangen, en de hoop koesterden dat het mogelijk *later* wel meerdere deelneming zoude kunnen vinden. Dringend roep ik zulks ook bij deze in. Immers door aan menige schamele arme, inzonderheid in den

kouden winter, een verwarmend of rein kleedingstuk te geven, wordt de gezondheid bewaard en zij alzoo beter in staat gesteld om werk en verdiensten te vinden. Ook menig kind zoude welligt beter de school bezoeken, zoo de moeders zich niet over de armoedige plunje schaamden, en zij het ook ten onregte, maar toch derhalve ze te huis behouden, en daardoor zoowel van onderrigt onthouden, als aan straatlooperij en ongelukken blootstellen. Mogen dan ook deze weinige woorden liefderijke harten opwekken, om door bijdragen of giften tot dit doel, geädresseerde aan de Directrice en schrijfster dezes, (Mejufvr. A. A. BERGENDAHL, N. Z. Voorburgwal, te Amsterdam), de pogingen van dit Comité mildelijk te ondersteunen, en alzoo ook eenmaal te mogen hooren de lofspraak van den Heer: „Waar gij de armen hebt *gekleed*, daar hebt gij het aan Mij gedaan!"

GELDLEENEN.

Onder dezen titel schreef ik voor eenige jaren geleden in een onzer Jaarboeken een opstel, met het vriendelijke verzoek, van mij door rentelooze voorschotten in staat te stellen, om in noodzakelijke gevallen door het rentelooze leenen van kleine sommen, dezen en genen in hun beroep voort te helpen. Tot mijn leedwezen echter heeft die aanvrage geene beantwoording mogen vinden, en kan ik alzoo slechts op kleine schaal, nu en dan op deze wijze hulpe verleenen. Intusschen mag ik de verzekering geven, dat zulks niet zonder zegenrijke gevolgen bleef. Aan een kleêrenmaker werden herhaaldelijk voorschotten gedaan, evenzoo aan een schoenmaker; ook een handelaar in aardappelen, een agent van een begrafenisfonds en anderen, die in tijdelijke verlegenheid verkeerden. Dat men hierbij echter zeer voorzigtig moet zijn en alleen aan zeer goed bekende personen hulpe kan verleenen, zal wel niemand betwisten noch zal het bevreemding geven, wanneer men ook wel eens min of meerdere schade er door ondervindt. Het alzoo door omstandigheden of onwil niet terug gegevene, bedroeg echter niet zeer veel, daarentegen het door den dood van den man en vader eens talrijken gezins, niet terug ontvangene, is van grooteren omvang, en daardoor eene oorzaak

waardoor men deze hulpbetooning zeer heeft moeten beperken. Mogten echter weldenkende navolgers van de aanbeveling des Heeren, namelijk: „Leent gaarne," ook in deze eenige hulpbetooning willen verleenen, dan zal zulks door de schrijfster dezes, inzonderheid wanneer zulks geschiedt met de edelaardige bestemming van het te mogen aanwenden tot dekking van het door gemeld overlijden ontstane verlies, hartelijk welkom zijn.

En hiermede vermeen ik de berigten omtrent de liefdadige werkzaamheden, die sedert bijna vijf-en-twintig jaren door mijne waarde ouders, of later door mijzelve werden aangevangen en voortgezet, en waarin ik steeds met de innigste liefde behulpzaam was of voorging, te mogen besluiten. Mag ik mij aan de eene zijde ook overtuigd houden van daarin naar geringe krachten en vermogen te hebben gedaan „wat mijne hand vond om te doen," aan de andere zijde ben ik ten volle verzekerd van het gebrekkige en in vele grootelijks te kort komende, zoo in *onvermoeiden* ijver als het ten allen tijde aanwenden van middelen, ter bereiking van het goede doel. Moge zulks door een ieder met toegevendheid door den mantel der *liefde* worden gedekt, en ter wille van „het weinige koren," het vele „kaf" worden, hetzij „verschoond," of met „zachte hand uitgeroeid." Ofschoon nu ten volle evenzeer als vroeger geneigd om mijne geringe krachten en weinigen tijd, (inzonderheid in vereeniging met mijn waarden vader, mijne beminde zuster, en de geachte dames van onze onderscheidene Comitées), bij voortduring ten nutte van noodlijdenden dienstbaar te stellen, zoo kan ik echter niet ontveinzen, dat de aanhoudende inspanning der vervlogene vijf-en-twintig jaren, de krachten van ligchaam en geest niet hebben *vermeerderd*, en inzonderheid in het laatste jaar eene vroeger ongekende spoedige vermoeidheid doen ontstaan, die mij dikwerf tegen de minste inspanning doet opzien, ja het schrijven der voorgaande berigten kosten mij thans evenveel moeite, als vroeger om een geheel boekdeel te vullen, van daar ook dat de voorloopige overgang der Jaarboeken in eenige berigten mij niet onwelkom is. Mogt echter later door hooger zegen mijne krachten, lust en ijver weder *vermeerderen*, dan zal mij niets aangenamer zijn dan die

steeds dienstbaar te stellen tot de beoefening der werken des geloofs en der liefde, en alzoo in zwakheid iets bij te dragen ter bevordering van de eer des Heeren, door uitbreiding der kennisse van het Evangelie en de verzachting van nood en lijden!

Ten slotte zij opregte dank toegebragt aan allen die regtstreeks of zijdelings, hetzij door gaven in geld en goederen, of door hulp in administratie en aanbrenging van middelen, zoowel ter dezer stede als elders onze pogingen hebben ondersteund. Inzonderheid aan het Vorstelijke Huis voor menige vereerende en milde bijdrage; niet het minst aan H. M. de Koningin voor H. D. bemoedigende toespraken en hulpe (1). Was ons zulks een verhoogde aandrang, om bij H. D. vijf-en-twintig-jarige huwelijks-feestviering bij geschrifte ook onze nederige gelukwenschen aan te bieden, evenzeer deed het ons te inniger deelnemen in den daarop zoo spoedig gevolgden treurigen slag die H. M. trof in het overlijden van H. D. beminden vader, den bejaarden Koning van *Wurtemberg*. Moge naast de vertroostingen des Evangelies de overtuiging van immer de meeste liefde en teederheid aan den afgescheidene te hebben betoond, H. M. doen berusten in de beschikkingen der Voorzienigheid!

Dat allen bij vernieuwing onze pogingen mogen schragen, en de milde blijken van vertrouwen en liefde immer doen toevloeijen, blijft onze hartelijke wensch, en niet minder dat de God der liefde zulks rijkelijk moge beloonen en zegenrijk ook op dit geringe werk nederzien; het goede daarin vermeerderen en het gebrekkige vergeven, ter wille van Hem, die gezegd heeft: „Wat gij aan den armen doet, dat hebt gij aan Mij gedaan!"

A. A. BERGENDAHL,

Amsterdam, *N. Z. Voorburgwal*, L 506.

4 November 1864.

---

(1) Onder het afdrukken dezes, ontvingen wij van H. M. eene kostbare en prachtige zwart marmeren Pendule, als prijs in de *Verloting* van kleedingstukken, door de Vereeniging: *Tot ondersteuning van Hulpbehoevenden*, waarvoor ook bij deze hartelijk dank wordt betuigd.